

AGNES SLOTT-MØLLER — EN NATIONALROMANTISK FORNYER

TEMA 1 – LÆRERMATERIALE MED OPGAVER FOR GYMNASIESKOLEN

AGNES SLOTT-MØLLER – EN NATIONALROMANTISK FORNYER

Agnès Slott-Møller (1862-1937) tilhørte den første generation af kvinder, der trådte ud af de sædvanlige rammer for et borgerligt kvindeliv. Både privat og i sit arbejde udlevede hun litteraturkritikeren Georg Brandes' tanker om at lade det enkelte menneske stå til ansvar for sig selv og sin verden. Således tog hun selv hånd om sin uddannelse til kunstner i en tid, hvor kvinder endnu ikke havde adgang til Kunstakademiet i København, datidens eneste officielle kunstuddannelsesinstitution. Hun var en stærk, målrettet og handlekraftig kvinde, der ikke lod sig standse af småtskårne konventioner, men satte sig ambitiøse mål: Med sin kunst ville hun være med til at genrejse den nationale stolthed.

Således fulgte hun i sine unge år Georg Brandes' tro på, at kunstnere skulle spille en central rolle i en tiltrængt fornyelse af samfundet. En ny realisme, men også symbolismen skulle ruske op i den borgerlige vanetænkning. Der var dog begrænsninger for, hvad hun som kvindelig kunstner kunne tillade sig at fremstille – klare, erotiske hentydninger var udelukket. Men ulykkelig kærlighed og dens mange tragiske udtryk, som man kunne finde i middelalderens folkeviser, lå derimod helt inden for det acceptable område.

STOLT OG STRID

Med tiden ændrede Agnes Slott-Møller dog kurs. Hun var skuffet over samtidens modernistiske fokus og længtes i stigende grad efter et mere idealistisk verdensbillede. Både personligt og kunstnerisk havde hun behov for at være en del af en større plan. Den fandt hun i middelalderens folkeviser og i kilder fra Danmarkshistorien. Hendes billedverden tog således udgangspunkt i en kulturel og moralsk stolthed over fædrelandet – en nationalromantisk interesse, som hun forløste under indtryk fra både middelalder- og renæssancekunst og samtidens symbolistiske formsprog. På den måde ville hun vise alverden, at skønhed kan løfte tilværelsen op på et nyt og bedre plan.

Men Agnes Slott-Møller stod ret alene med sine ideer i den danske kunstverden i en tid, hvor realismen, naturalismen og moderne udtryksformer vandt frem. Hun kom på kant med både kunstkritikere og mange af sine kollegaer. Nogle kritikere anså hendes værker som forsinkede eksempler på 1800-tallets nationalromantik, og der var i hendes samtid et overvejende

Fig. 1 (forside) Agnes Slott-Møller, ca. 1910. Kort- og billedsamlingen, Det Kgl. Bibliotek

Fig. 2 Harald Slott-Møller og Agnes Rambusch som forlovede, 1888 Kort- og billedsamlingen, Det Kgl. Bibliotek

Fig. 3 Harald Slott-Møller, *Min Hustru*, 1887
Olie på lærred, 187,5 x 102 cm.
Fuglsang Kunstmuseum

Fig. 4 Agnes Rambusch, Harald Slott-Møller og Marie Triepcke (gift Krøyer), ca. 1888. Det Kgl. Bibliotek. De tre unge kunstnere står fuldt udstyret, som var de på vej ud for at male og erobre verden. Det var før, Harald og Agnes blev gift, og Marie havde endnu ikke mødt P.S. Krøyer.

negativt syn på hendes indsats. Hun fik kun kortvarig succes, hun solgte aldrig værker i et større antal, der kunne give hende en selvstændig økonomi, og de offentlige udsmykningsopgaver udeblev stort set.

Det fratog hende dog hverken håb eller lyst til et virksomt liv. Hun arbejdede stædigt livet igennem og fungerede uafhængigt af sin mand, maleren Harald Slott-Møller (1864-1937), med sine egne projekter. Hun insisterede på at fastholde sin kunstneriske målsætning i en tid, hvor det kunstsyn og den verdensanskuelse, det knyttede sig til, for længst var opløst. Agnes Slott-Møllers billeder er et udtryk for en forestilling om et rigere liv i både konkret og åndelig forstand – modsat genvordighederne i hendes egen hverdag og den evige mangel på penge.

AGNES SLOTT-MØLLERS KVINDelige KUNSTNERKOLLEGAER

Anna Ancher
(1859-1935)

Bertha Wegmann
(1847-1926)

Elise Konstantin-Hansen
(1858-1946)

Emilie Mundt
(1842-1922)

Johanne Krebs
(1848-1924)

Marie Krøyer
(1867-1940)

Marie Luplau
(1848-1925)

Suzette Holten
(1863-1937)

Man skulle kæmpe hårdt for at få en karriere som kunstner. I 1887 skrev Agnes Slott-Møller således til sin veninde, maleren Marie Tripcke (gift Krøyer): "Maatte De dog blot kunne faa et lille Billede færdigt, som var præsentabelt til Jule-Udstillingen, thi jeg synes blot, at det i Øjeblikket er det allernødvendigste, at De kommer til at udstille, naar De har gjort det, er De inden for Gærdet, og det gør en Pokkers Forandring, blot at have Foden inden for er bedre end at gaa og vanke derude og skue saa længselsfuld derind." (Lise Svanholm: *Agnes og Marie. Breve mellem Agnes Slott-Møller og Marie Krøyer 1885-1937*. Gyldendal 1991, s. 30).

Det skete også for det moderne gennembruds kvinder

- 1871** Foreningen Dansk Kvindesamfund dannes. Forfatteren Mathilde Fibiger er et af de første medlemmer.
- 1872** Dansk Kvindesamfund opretter handelsskole for kvinder.
- 1874** Lov om Foranstaltninger til at modarbejde den veneriske Smittes Udbredelse bliver vedtaget. Loven indebærer blandt andet, at politiet får bemyndigelse til at tvangsindskrive kvinder som prostituerede. Dansk Kvindesamfund opretter Søndagsskolen for Arbejderkvinder. Der bliver undervist i dansk, regning og skrivning.
- 1875** Kvinder får adgang til Københavns universitet undtagen Det teologiske Fakultet.
- Dansk Kvindesamfund opretter Tegneskolen for Kvinder.
- Kvinder får adgang til at tage en sygeplejerskeuddannelse på hospitalerne.
- Cigarmagerforeningen "Enigheden" kræver ligeløn på et strejkemøde.
- 1877** Nathalie Zahle opretter studentereksamenskursus for kvinder. Allerede i 1851 grundlægger hun privatlærerindeuddannelsen, som udvikler sig til det nuværende lærerseminarium.
- 1880** En ny lov giver gifte kvinder fuld rådighed over egen løn.
- 1885** Nielsine Nielsen tager den medicinske embedseksamen og bliver dermed Danmarks første kvindelige akademiker.
- 1886** I Sorø oprettes den første husholdningsskole, Ankerhus Landhusholdningsskole.
- 1887** Historikeren Anna Hude bliver den første kvindelige cand.mag.
- 1888** På Kunstakademiet oprettes særlige klasser for kvindelige malere og billedhuggere. Indtil da har kvinderne kun kunnet modtage privatundervisning.

DET MODERNE GENNEMBRUD

Vor tids betegnelse for de strømninger, der prægede samfundet 1870-1900. Det var litteraturkritikeren Georg Brandes (1842-1927), der med portrætsamlingen *Det moderne gennembruds Mænd* (1883) gav navn til perioden. Allerede i 1871 efterlyste han en frisindet litteratur, der "sætter samfundsproblemer under debat". Emner som kirkelighed, ægteskab, kvindens ligestilling, opdragelse og økonomisk magt kom under behandling. Den realistiske litteratur fik i 1870'erne og 1880'erne en stor udfoldelse i hele Skandinavien og gjorde sig også gældende indenfor malerkunst, filosofi og historieskrivning.

LÆS MERE OM DET MODERNE GENNEMBRUD

www.gyldendalsleksikon.dk
www.goldendays.dk
www.bymuseum.dk

KOLOFON

Tekst og redaktion v. Øregaard Museum. Grafisk tilrettelæggelse v. Pernille W. Ferdinandsen, Stendhal Grafik

Udgivet i forbindelse med udstillingen *Agnes Slott-Møller, – Skønhed er til evig glæde*

SKOVGAARD MUSEET
 FYNS KUNSTMUSEUM
 VEJEN KUNSTMUSEUM
 ØREGAARD MUSEUM

< Fig. 5 Agnes og Harald Slott-Møllers bryllup den 25. maj 1888. Kort- og billedsamlingen, Det Kgl. Bibliotek. På billedet ses fra venstre: Agnes Slott-Møller og Harald Slott-Møller, deres ven, kunstneren Johan Rohde og Ehrenborg, som var dame i huset hos Johan Rohde, Agnes' mor, Constantin Juliane Rambusch og Agnes' søster, Agathe Muus, f. Rambusch, og endelig litteraturkritikeren Georg Brandes, som også hørte blandt parrets nærmeste.

1888 Socialdemokratiet indfører ligeløn i sit partiprogram.

En lov bestemmer, at ugifte fædre skal yde bidrag til deres børn. Ugifte mødre kan nu forlange økonomisk støtte fra faderen.

1892 Sygekassemedlemmer kan opnå økonomisk hjælp ved barsel.

1893 Kvinder får fuld adgang til Kunstakademiet.

De første kvindelige håndværkere uddannes: Snedkermestrene Sophy Christensen og Cathrine Horsbøll.

1894 Kvinder får adgang til statsseminarier og er derfor ikke længere henvist til private seminarier.

1895 De eksaminerede lærerinder ansøger kulturministeren om at få samme begyndelsesløn som deres mandlige kollegaer. Ansøgningen afvises.

1899 Kvindernes Udstilling i Industriforeningen viser kvindearbejder for at markere kvindernes nye betydning på arbejdsmarkedet.

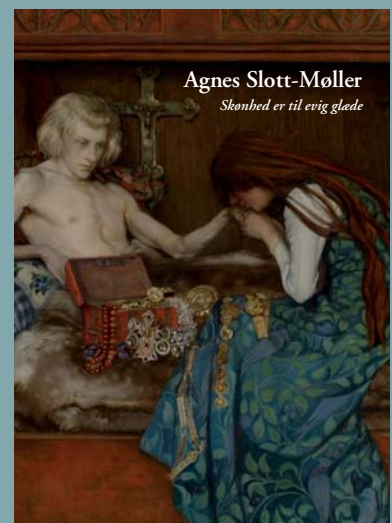
Ny lov gør gifte kvinder myndige. Samtidigt indskrænkes mandens rådighed over fælleseje. Det vil sige, at formueforholdet mellem ægtefæller ændres.

1901 Kvinder, der arbejder i industrien, får ret til 4 ugers barselshvile med mulighed for økonomisk støtte.

1915 Kvinder får politisk valgret.

LÆS MERE PÅ KVINFO.DK

LÆS MERE OM AGNES SLOTT-MØLLER I UDSILLINGENS KATALOG

Iben Overgaard, "Agnes Slott-Møller – med og mod tiden".

Pil Dahlerup: "National bevidsthed og kunst. Georg Brandes og Agnes Slott-Møller".

Ingeborg Bugge, "At læse med direkte Anvendelse paa egne menneskelige Forhold ... Om folkevise-kvinderne Agnete og Else i Agnes Slott-Møllers liv og værk".

Agnete – En fortælling om at vælge

Maleriet *Agnete* fra 1892 giver udtryk for en eksistentiel splittelse, som prægede tidens tanker om det moderne menneske. Det kan også opfattes som udtryk for Agnes Slott-Møllers egne, personlige overvejelser som kvinde. Mange af hendes værker maner nemlig til en eftertænksomhed, som bygger på en personlig identifikation med figurerne.

Motivet stammer fra middelalderens folkeviser om *Agnete og Havmanden*. Agnete forelsker sig i en havmand og følger ham til havets bund, hvor hun føder syv børn. Men hun længes tilbage til sin tidligere tilværelse og vender tilbage for et kort besøg. Det sætter hende i et svært dilemma, for hun har vanskeligt ved at vælge mellem sine to liv. Resultatet er skæbnesvangert.

Forslag til opgaver for Gymnasieskolen

INDGANG TIL BILLEDET

Læs folkevisen og gør rede for handlingen med egne ord. Beskriv maleriet og få alle detaljerne med.

ANALYSE

Hvilken episode i handlingen viser Agnes Slott-Møllers maleri?

Giv et bud på, hvorfor hun har valgt lige netop dette motiv fra handlingen.

Undersøg Agnes Slott-Møllers liv. På hvilken måde er der en symbolsk sammenhæng mellem Agnes og Agnete?

Find folkevisen i Gyldendals leksikon på nettet og diskuter de fire tolkningsmodeller, der nævnes: Den religiøse (Agnete søger til kirken), den følelsesmæssige (havmanden som figur), den komiske (kønsrollemønsteret vendes på hovedet) og den overnaturlige (forholdet mellem det overnaturlige og mennesket).

PERSPEKTIV

Diskuter datiden og de dilemmaer og forandringer, mand og kvinde stod overfor. Perspektiver i forhold til vores egen tid og samfundsdebatten.

Diskuter Agnes Slott-Møllers kunst i forhold til den måde begreberne naturalisme og realisme blev opfattet under det moderne gennembrud.

Fig. 6 Agnes Slott-Møller, *Agnete*, 1892. Olie på lærred, 65,5 x 74 cm. Privateje

TÆT PÅ MALERIET

På maleriet ses Agnete i al sin havfruepragt sammen med sin mørkkledte mor. Kirkerummets gyldengule farver mødes med havets blågrønne nuancer og udtrykker de modsatrettede kræfter, der er på spil i Agnetes sind. På væggen bag hende tegner en linje sig mørkt mod lyst, som gør, at Agnete nærmest kommer til at "stå under vand". Til venstre for Agnete, under den symbolske havlinje på væggen, anes en udskåret Madonna med barn. Her er det hellige kald, moderrollen, som Agnete allerede har vendt ryggen. Midt imellem to bænkerækker står hun uden at kunne komme hverken frem eller tilbage, i mørke og fanget af den splittelse, der bliver hendes skæbne.

Læs mere om værket i Ingeborg Bugges artikel i udstillingens katalog.

Fig. 6 Agnes Slott-Møller, *Agnete*, 1892. Olie på lærred, 65,5 x 74 cm. Privateje